

GAZİANTEP KENT KONSEYİ

YÜRÜTME KURULU

GAZİANTEP'TE YAŞAYAN

SURİYELİ MİSAFİRLERE İLİŞKİN

RAPOR

SORUNLAR ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Aralık, 2014

Önsöz

Türkiye, Nisan 2011 tarihinde, yaklaşık 252 kişilik ilk grubun giriş yapmasından itibaren, yüz binlerce misafire kapılarını açmış ve bugün 1.600.000 den fazla Suriyeli ülkemize sığınmış durumdadır.

Bu durumdan en çok etkilenen kentlerin başında Gaziantep gelmektedir. Gaziantep'te bulunan kayıtlı misafir sayısı yaklaşık 314.917 kişidir ve bu sayının büyük bir bölümü (yaklaşık 240.000 kişi) kent merkezinde bulunmaktadır. Ayrıca kayıtlı bulunmayan Suriyeli misafirlerle birlikte bu sayının daha da fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Bu kadar kısa bir zamanda bu denli bir nüfus artışının, dünyanın en gelişmiş kentlerinde dahi sosyal, çevresel, ekonomik, eğitim, altyapı, sağlık vb. konularda çok büyük sorunlara neden olabileceği çok açıktır.

Bu rapor, ülkemizde İstanbul'dan sonra en fazla iç göç alan Gaziantep'in, Suriye iç savaşının yol açtığı dış göç nedeniyle, bugün karşı karşıya kaldığı zorlukları ve bu zorlukların aşılmasında etkili olabilecek çözüm önerilerini içermektedir.

Mehmet ASLAN
Gaziantep Kent Konseyi Başkanı

İçindekiler

1- Suriye İç Savaşından önce Gaziantep nüfusu ve göç yapısı

2- Suriye İç savaşı sonrası Gaziantep'e gelen dış göç

2.1. Suriyeliler, neden "Mülteci" değil, "Misafir"?

2.2. Suriyeli misafirlerin sayısı (Tablo)

2.3. Suriyeli misafirlerin demografik durumu

3- Gaziantep'te yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri

3.1. Güvenlik sorunları ve çözüm önerileri

3.2. Barınma sorunu ve çözüm önerileri

3.3. Sağlık alanındaki sorunlar ve çözüm önerileri

3.4. Sosyal sorunlar ve çözüm önerileri

3.5. Çevresel sorunlar ve çözüm önerileri

3.6. Eğitim sorunları ve çözüm önerileri

3.7. Ekonomik sorunlar ve çözüm önerileri

4-Sonuç ve değerlendirme

1- Suriye İç Savaşından önce Gaziantep nüfusu ve göç yapısı;

Gaziantep nüfus açısından Güneydoğu Anadolu'nun en büyük ilini oluşturmaktadır. TÜİK nüfus sayımı sonuçlarına göre, 1990 yılında 738,245 olan şehir nüfusu 2000 yılında % 31.25'lik artışla 1,009,126'ya çıkmıştır. 1990-2000 yılları arasında yıllık nüfus artış hızı % 3.1 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2005). 2008 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sayımına göre ise Şehitkamil ve Şahinbey merkez ilçelerinin toplam nüfusu 1,235,815'tir (TÜİK ADNKS, 2008). İstatistik verilerine göre nüfus artışının önemli bir kısmı göçten kaynaklanmaktadır. Büyük oranda kendi taşrasından göç alan Gaziantep, son 30 yılda Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Kilis ve Adıyaman gibi çevre illerin kırsal bölgelerinden de göç almaktadır. Kentin sanayii şehri olması göç merkezi olmasının en büyük nedenlerinden biridir¹.

İstatistiklere göre, kentte yaşayan her üç kişiden biri kente göç ile gelenlerden oluşmaktadır. Kent nüfusunun % 68.4'ü Gaziantep merkez ilçe doğumlulardan, % 31.8'i ise Gaziantep'in taşra ilçe ve köyleri başta olmak üzere, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman, Kilis ve diğer illerde doğmuş olanlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, Gaziantep'teki en büyük göçle gelen grup, % 12'lik payı ile Gaziantep'in kırsal ilçe ve köylerinden gelen kesimdir. Ancak, kentin göç tablosu hane reislerinin kökenleri dikkate alınarak incelendiğinde göçmen hane oranının daha da yüksek olduğu görülmektedir. Gaziantep'in taşra ilçeleri ve köyleri de dahil olmak üzere, kentte yaşayan hane reislerinin % 56,8'i Gaziantep kent merkezi dışında doğanlardan oluşmaktadır. Hane reislerinin % 43,2'si ise doğma büyüme Gaziantep kent merkezindedir. Göçmen hane reisleri kökenleri itibariyle genel göçmen nüfustan farklılık göstermemektedirler. En büyük grubu, yine Gaziantep taşra ilçe ve köylerinden göç edenler oluştururken, bu grubu sırasıyla Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman, Kilis ve diğer iller izlemektedir².

Gaziantep'e göçün en önemli nedeni ekonomik durumdur. Toplam göçmen hane reisi nüfusu içinde yaşadığı yerden ekonomik nedenlerle göç edenler % 69,5 ile ilk sırayı

¹ Ş.GENİŞ, E.B.ADAŞ; Gaziantep Kent Nüfusunun Demografik ve Sosyo-ekonomik Yapısı: Saha Araştırmasından Notlar

² Ş.GENİŞ, E.B.ADAŞ; Gaziantep Kent Nüfusunun Demografik ve Sosyo-ekonomik Yapısı: Saha Araştırmasından Notlar

oluşturmaktadır. Bunu % 16,7 ile ailevi nedenlerle göç edenler ve % 9,6 ile de bireysel nedenlerle göç edenler izlemektedir. Göç eden hane reislerinin göç etmek için Gaziantep'i tercih etmelerinde de % 56,5'lik bir oranla en önemli nedenin ekonomik faktörler olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla ailevi faktörler ve sosyal bağlar izlemektedir. Diğer bir deyişle % 14,8'lik bir grup ailesi göç ettiği için ya da ailesinin yanına gelmek için Gaziantep'e göç ederken, % 12,6'lık bir kesim ise Gaziantep'te hısım, akraba ve çevresi olduğu için Gaziantep'e gelmeyi tercih etmiştir. Gaziantep'i bireysel nedenlerden dolayı tercih edenlerin oranı ise % 7,7'dir.³

TUIK 2012 tarihli "İllere göre nüfus ve yıllık ortalama artış hızları" istatistiğine göre 2012 yılı Gaziantep nüfusu 1.799.558 kişi olarak tespit edilmiş ve 2023 projeksiyonu olarak ise 2.257.278 kişi olarak öngörülmüştür. Ancak 2014 yılı sonunda kampta yaşayan Suriyeliler dışında, kentte yaşayan kişi sayısı 2.100.000'i aşmış ve neredeyse 2023 projeksiyonuna şimdiden ulaşılmıştır.

Bu veriler ışığında Gaziantep, bölgesine göre sanayi ve kentleşme açısından oldukça gelişmiş bir büyükşehir olması da neticesiyle, oldukça yüksek oranlar da iç göç alan bir kent durumundadır.

2- Suriye iç savaşı sonrası Gaziantep'e gelen dış göç;

2.1. Suriyeliler, neden "Mülteci" değil, "Misafir"?

Türkiye'ye sığınan Suriyeli misafirler hakkında, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların dışında ayrı bir prosedür uygulanmıştır. Türkiye'nin tarafı olduğu, uluslararası mülteci hukukuna esas teşkil eden iki temel metin bulunmaktadır: "1951 tarihli "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi" ve "1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin New York Protokolü". Türkiye, devletlerin mültecilerle ilgili uluslararası koruma yükümlülüklerini düzenleyen her iki metne de "coğrafi sınırlama" ile imza atmıştır. Buna göre "Avrupa'dan gelen kimselere" mülteci olma hakkı tanınırken; Avrupa dışından gelenlere bu hak tanınmamakta, üçüncü ülkelere geçebilecekleri süre boyunca sığınma hakkı

³ Ş.GENİŞ, E.B.ADAŞ; Gaziantep Kent Nüfusunun Demografik ve Sosyo-ekonomik Yapısı: Saha Araştırmasından Notlar

verilmektedir. Uluslararası mülteci hukuku ulusal hukuka 1994 İltica Yönetmeliği olarak da adlandırılan “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile aktarılmıştır. Yukarıda anılan metinler ile uluslararası hukuk teamülleri uyarınca, Türkiye’nin açık kapı politikası sonucunda, ülkeye kabul edilen Suriye vatandaşlarına “geçici koruma” statüsü verilmiştir. Böylece Suriye’deki durum normale dönene kadar Türkiye’de bir anlamda “misafir” konumunda barındırılmaktadırlar. Sığınan kişilerin sayıca çok olması bu statünün verilmesinde en büyük etkidir⁴.

Son iki yılda toplu olarak Türkiye’ye sığınan Suriyeliler; mülteci değil misafir kapsamına alınmış ve onlar için ayrı bir yönerge çıkartılmıştır. Söz konusu yönerge İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı, İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu tarafından yayınlanan 9 Nisan 2012 tarihli “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacı ile Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyeti’nde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin” kamuoyu ile paylaşılmayan hizmete özel yönerge dir. Türkiye’ye sığınan Suriyeliler hakkında bu yönergede barınma, gıda, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğitim, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık ve diğer hizmetlere ilişkin uygulanması gereken prosedür ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe göre Suriyeli misafirler geçici olarak misafir statüsünde Türkiye’de barındırılmaktadır⁵.

⁴ A. ÇETİN - N. UZMAN/ Uluslar arası Avrasya Strateji Dergisi 1(1): 3-18

⁵ A. ÇETİN - N. UZMAN/ Uluslar arası Avrasya Strateji Dergisi 1(1): 3-18

2.2. Suriyeli misafirlerin sayısı (Tablo) ***AFAD raporundan

GAZİANTEP TOPLAM SURIYELİ MİSAFİR NÜFUS VE ÇADIR SAYILARI																		
																	15.12.2014	
İSLAHİYE-1 ÇADIRKENT NÜFUSU			İSLAHİYE-2 ÇADIRKENT NÜFUSU			KARKAMIŞ ÇADIRKENT NÜFUSU			NİZİP ÇADIRKENT NÜFUSU			NİZİP KONTEYNERKENT NÜFUSU			BARINMA MERKEZLERİ TOPLAMI			
K	E	TOPLAM	K	E	TOPLAM	K	E	TOPLAM	K	E	TOPLAM	K	E	TOPLAM	K	E	TOPLAM	
0-4 YAŞ	807	981	1788	251	279	530	638	693	1331	1125	1228	2353	439	492	931	3260	3673	6933
5-11 YAŞ	1018	903	1921			0	828	814	1642	1145	1192	2337	488	580	1068	3479	3489	6968
12-17 YAŞ	856	980	1836			0	487	554	1041	660	710	1370	286	388	674	2289	2632	4921
18-59 YAŞ	1685	1303	2988	234	226	460	1651	1760	3411	2191	2183	4374	1099	1080	2179	6860	6552	13412
60++ YAŞ	498	920	1418			0	138	108	246	136	132	268	109	86	195	881	1246	2127
TOPLAM	4864	5087	9951	485	505	990	3742	3929	7671	5257	5445	10702	2421	2626	5047	16769	17592	34361
İSLAHİYE-1 ÇADIR SAYISI		İSLAHİYE-2 ÇADIR SAYISI		KARKAMIŞ ÇADIR SAYISI		NİZİP ÇADIRKENT ÇADIR SAYISI		NİZİP KONTEYNERKENT KONTEYNER SAYISI										
BARINMA ÇADIRI (15 m2)	200 UNHCR (Yazlık)	BARINMA ÇADIRI (15 m2)		BARINMA ÇADIRI (14 m2)		BARINMA ÇADIRI (112 m2)	195 Kızılay Çadırı(kıgılık)	DOLU YAŞAM KONTEYNERİ	908									
BARINMA ÇADIRI (16 m2)	1679 Kızılay(Yazlık) ... Kızılay(kıgılık)	BARINMA ÇADIRI (16 m2)		BARINMA ÇADIRI (16 m2)	1668 Kızılay Çadırı (kıgılık)	BARINMA ÇADIRI (16 m2)	— Özel Firma (kıgılık) 1284 adet Dolu	SOSYAL AMAÇLI KULLANILAN	30									
BARINMA ÇADIRI (36 m2)		BARINMA ÇADIRI (36 m2)		BARINMA ÇADIRI (36 m2)		BARINMA ÇADIRI (36 m2)	340 Sudi Arap Çadırı (kıgılık)	BOŞ KONTEYNER	0									
SOSYAL ÇADIR(105 m2) VE PREFABRİK YAPI SAYISI	9 Okul Çadırı 1 Protokol Çadırı 1 Personel Yemek Çadırı 6 Depo Çadırı 2 Prefabrik Okul (24 derslik)	SOSYAL ÇADIR(105 m2) VE PREFABRİK YAPI SAYISI		3 Mesjid Çadırı 1 Personel Yemek Çadırı 2 Hasta Bakım Çadırı 3 Depo Çadırı 4 Kira Çadırı 1 Prefabrik Okul (12 derslik) 1 Prefabrik Camiye 1 Prefabrik Diğ. Naby Ağılması		SOSYAL ÇADIR(105 m2) VE PREFABRİK YAPI SAYISI	4 Mesjid Çadırı 17 Okul Çadırı 2 Tömer Kurs Çadırı 8 Depo Çadırı 7 Diğer Çadır 1 Prefabrik Halk Eğitim Kursu											
TOPLAM	1898	TOPLAM		TOPLAM	1686	TOPLAM	1858	TOPLAM	938									
GAZİANTEP GENEL TOPLAM																		
GAZİANTEP MERKEZDE KAYDEDİLEN SURIYELİ SAYISI (KAMP DIŞI)						206.620												
NİZİP MERKEZDE KAYDEDİLEN KALAN SURIYELİ SAYISI (KAMP DIŞI)						22.351												
İSLAHİYE MERKEZDE KAYDEDİLEN SURIYELİ SAYISI (KAMP DIŞI)						11.585												
GAZİANTEPTE KAMP DIŞINDA KALAN TOPLAM SURIYELİ SAYISI						240.556												
GAZİANTEP KAMPLARINDA KALAN TOPLAM SURIYELİ SAYISI						34.361												
GAZİANTEP MERKEZDE KAYIT BEKLEYEN TAHMİNİ SURIYELİ SAYISI						40.000												
TOPLAM GAZİANTEPTE KALAN SURIYELİ SAYI						314.917												

2.3. Suriyeli misafirlerin demografik durumu.⁶

Kamplarda yaşayanlar ile kamp dışında yaşayanların yaş dağılımları birbirine çok benzemektedir. En yoğun olan yaş grubu 19-54 yaş grubudur. Kamplarda yaşayanların yüzde 42'si ve kamp dışında yaşayanların yüzde 45'i bu yaş grubundadır. Bu yaş grubuna sıklıkla 'asal' yaş grubu denilmektedir. Bu yaş grubunu çalışma çağı nüfusu oluşturmaktadır.

0-18 yaş grubundaki çocuklar kamplarda yaşayanların yüzde 53'ü ve kamp dışında yaşayanların, biraz daha düşük olarak yüzde 49'unu oluşturmaktadır. Bu yüzdeler, Türkiye'deki Suriyeli misafirler arasında çocukların oranının görece yüksek olduğuna işaret etmektedir. 55 yaş ve üzeri grubundakilerin toplam içindeki oranı çok düşüktür. Bu grup kamplarda yaşayanların yüzde 4,5'ini ve kamp dışında yaşayanların yüzde 6,1'ini oluşturmaktadır. Suriyeli misafirlerin yaş dağılımı, Suriye'nin toplam nüfusunun yaş dağılımına benzemektedir. Suriye'nin toplam nüfusunun yaş dağılımı da çocukların ve çalışma çağı nüfusun toplam içindeki oranlarının hayli yüksek fakat yaşlıların toplam içindeki oranının çok küçük olduğunu göstermektedir. Suriye'de nüfusun ortanca (medyan) yaşı 22 dir (Suriye Ulusal İstatistik Ofisi). Bu nedenle, Suriyeli misafirlerin (hem erkek hem de kadın) yüksek bir yüzdesinin çalışma çağında olduğu sonucu çıkarılabilir.

Suriyeli misafirlerin engellilik durumlarına bakıldığında engelli olan kişilerin çok az olduğunu göstermiştir. Bu durum göstermektedir ki gerek kamplarda yaşayan gerekse kamp dışında yaşayan Suriyeli misafirler genç bir grup olmalarına ilaveten çoğunlukla çalışma çağında ve sağlıklı kişilerden oluşmaktadır.

Gaziantep'te ise durum; erkeklerin kamplarda yaklaşık yüzde 41'i ve kamp dışında ise yaklaşık yüzde 36'sı 0-12 yaş grubundadır. Bu oranlar kadınlarda da benzerlik göstermektedir. Kadınların kamplarda yaklaşık yüzde 41'i ve kamp dışında ise yaklaşık yüzde 36'sı 0-12 yaş grubundadır. 13-18 yaş grubundakilerin oranı hem erkeklerde hem de kadınlarda 0-12 yaş grubuna göre oldukça düşüktür. Bu yaş grubunun oranı kamplardaki erkeklerde ve kadınlarda yüzde 14 iken kamp dışında yaklaşık yüzde 16'dır. Hem erkeklerde hem de kadınlarda en yoğun yaş grubunu 19-54 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu yaş grubunun oranları kamp içinde erkeklerde yaklaşık yüzde 42, kamp dışında ise bu oran yüzde 43'tür.

⁶ AFAD, Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklardaki Misafirlik, 2014

Benzer oranlar kamp içinde kadınlarda yaklaşık yüzde 40 iken, kamp dışında yaklaşık yüzde 44'tür. Yoğunluğu en az olan yaş grubunu 55-64 ve 65 ve üstü yaş grupları oluşturmaktadır. Erkeklerin kamplarda yaklaşık yüzde 4'ü, kamp dışında ise yaklaşık yüzde 5'i 55 yaş ve üzerindedir. Benzer oranlar kadınlar için de geçerlidir.

Sonuç olarak hem kamp içi hem kamp dışında; hem erkek hem de kadınlarda en yoğun yaş grubu 19-54 yaş grubudur. Bunu 0-12 yaş grubu izlemektedir. En az misafirin bulunduğu yaş grubu ise 55 yaş ve üzeridir.

Gaziantep; kamp içindeki erkek misafirlerde en yüksek engel oranı yüzde 1,7 ile fiziksel engel, kadınlarda ise yüzde 1,1 ile zihinsel engeldir. Kamp dışında erkek misafirlerde yüzde 1 oranında fiziksel engelli birey sayısı ön plana çıkarken kadın misafirlerde en çok görülen engel türünün yüzde 0,7'lik bir oranla yine fiziksel engel olduğu görülmektedir.

Gaziantep'te kamp dışında yaşayan Suriyeli misafirlerden, son bir ay içindeki çalışan oranlarına bakıldığında, erkeklerin % 14,8'inin ve kadınların %7,3 ün bir işte çalıştığı görülmektedir. Son bir ayda çalışanların, Türkiye genelinde ortalama; erkeklerin yüzde 56'sının ve kadınların yüzde 58'inin 249 ABD doları veya daha az kazandığını ve erkeklerin yüzde 40'ının ve kadınların yüzde 42'sinin 250-499 ABD doları arasında kazandığını gözlemliyoruz. Erkeklerin ortalama kazancı 232 ABD doları iken kadınların ortalama kazancı 218 ABD dolarıdır⁷.

3- Gaziantep'te yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri;

Bilindiği üzere, Suriye'de 4.yılına giren iç savaş sebebiyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan milyonlarca insan, birçok ülkeye sığınarak yaşam mücadelesi vermektedir. Sığınılan bu ülkelerin başında, Suriye ile 877 km. sınırı olan Türkiye gelmektedir. Suriye'den Türkiye'ye gelenlerin sayısının sınırdan yasadışı girenler de dahil edildiğinde 1 milyon 600 bini aştığı tahmin edilmektedir. Bu rakamın büyük bir kısmı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yoğunlaşmaktadır ve kentimiz bu olaylardan en çok etkilenen şehirlerin başında gelmektedir. Suriyeli misafirlere sağlanan olanaklar yüksek kalitede olmasına rağmen; son zamanlarda kamp dışı yaşayan insan sayısındaki artış nedeniyle kentimizde, zaman zaman basına da yansıyan büyük sorunlar baş göstermeye başlamıştır.

⁷ AFAD, Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklardaki Misafirlik, 2014

Yaşanan temel sorunlara aşağıda kısaca değinilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

3.1. Güvenlik sorunları ve çözüm önerileri;

Sorun: Gaziantep'te bulunan kamplarda kalan kişi sayısının 33.449 olmasına rağmen, kent genelinde kayıt altına alınan, kamp dışı toplam Suriyeli sayısı yaklaşık 240.556 kişidir. Görüldüğü üzere kampta kalan Suriyelilerden misliyle fazla olan bu rakam, kent için büyük sorunlara neden olmaktadır. İzinsiz girişler nedeniyle kayıt altına alınamayan kişilerin varlığı düşünüldüğünde, bu sayı daha da artmakta olup, kamp dışında yaşayan bu çoğunluk, bazı güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmekte ve önlem alma konusunda belirsizlikler yaşanmaktadır. Bu insanların bazılarında kendilerini tanıtacak pasaport yada kimlikleri bulunmaması nedeniyle kayıtları beyana göre; basit usulde yapılmaktadır ve bu da beraberinde bazı usulsüzlüklere ve mağduriyetlere açık kapı bırakmaktadır.

Başta İstanbul olmak üzere birçok kentte asayışı bozan Suriyeliler kentimize gönderilmektedir. Bu durum kentin asayişini olumsuz yönde etkilemekte olup, gerek kent halkı ve gerekse diğer Suriyeli misafirler açısından önemli bir güvenlik sorunu oluşturmaktadır.

Gaziantep'te faaliyet gösteren birçok yabancı ofisler ve merkezler bulunmaktadır. Bu ofis ve merkezlerin amaç dışı faaliyetler gösterebileceği kanısıyla, toplumda tedirginlik ve korku oluşmaktadır.

Öneri: Değiştirilmesi mümkün olmayan tanıtım kartı uygulamasına geçilerek, bu insanların Suriye'den ülkemize geldikleri noktada, Hudut Birliği marifetiyle parmak izleri ve fotoğrafları alınarak, ilgili kurumların erişebilecekleri ulusal bir veri sistemine girilmelidir.

Kentimizde bulunan, güvenlik açısından her türlü endişe ve tehlike arz eden tüm yabancı ofisler ve merkezlerin süratle kent dışına çıkarılması sağlanmalıdır. Böylece insanlardaki tedirginlik ve korkunun önüne geçilebilecektir. Farklı niyetlerle amaç dışı faaliyet gösteren (kaynak ve bilgi arşivleme, harita çalışmaları gibi) bazı yabancı kuruluşların denetlenmesi ve kontrolü sağlanmalıdır. Bu şekilde uluslararası imajımızın zarar görmesi engellenebilecek, sanayi ve turizm sektörleri olumsuz durumlardan etkilenmeyecektir. Gaziantep Havalimanı varışlı iptal edilen uluslararası uçuşlar ve otellerdeki düşük doluluk oranları yeniden düzene girecektir.

Sınırdaki sağlanacak üst düzey güvenlik önlemleri, şehrin içindeki birçok problemi çözecektir. Sınırdaki ışıklandırma ve izinsiz geçişleri engelleyecek tüm önlemler artırılmalıdır.

Ocak 2015 tarihi itibarıyla, yeni misafirlerin kabulü sonlandırılmalıdır. Gaziantep'te yeni kamplar yapılmamalı, kentimize göç teşvik edilmemelidir. Eğer mutlaka yeni bir kamp ihtiyacı doğarsa güvenli bir bölgede kamp oluşturma yoluna gidilmelidir.

Cenevre Antlaşmasında var olan ilgili madde gereği; UNHCR'a (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) ciddi yaptırım uygulanarak 'gönüllü geri gönderme' uygulaması hayata geçirilmelidir.

İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde, yerel halkın iletişime geçip Suriyelilerle ilgili sorunlarını ifade edebileceği, alanında uzman kadrodan oluşmuş bir birim oluşturulmalıdır.

3.2.Barınma Sorunu ve Çözüm Önerileri

Sorun: Kamp dışı alanda yaşayan Suriyeli misafirler, konaklama alanı bulmakta zorlanmaktadır ve bu sorun yalnızca kendilerini değil şehirde yaşayan vatandaşlarımızı da yakından ilgilendirmekte ve huzursuz etmektedir. Geçim sıkıntısı yaşayan bazı Suriyeliler ya çok yüksek kiraları karşılayabilmek adına kalabalık ailelerle iç içe aynı odayı paylaşmakta ya da yaşanması mümkün olmayan metruk binalarda kendilerine bir yaşam alanı yaratma çabasına girmektedirler. Bu durumdan dahi rant sağlamaya çalışan bazı mülkiyet sahipleri, evlerini fahiş fiyatlarla kiraya vererek hem Suriyeli misafirlere hem de kendi vatandaşımıza büyük bir barınma sorunu yaratmaktadır. Hatta daha da ileri giden bazı art niyetli kişiler, insani yaşam koşullarına uymayan dükkan, depo ve garajlarını kiraya vermektedirler.

Öneri: Mülkiyet sahipleri ve Suriyeli kiracılar arasında yapılacak olan sözleşmelerden, ilgili belediye birimlerinin bilgisi olmalı ve konaklama alanı olmayan yerlerin kiralanması halinde mülkiyet sahiplerine belediyelerce cezai müeyyideler getirilmelidir. Bu cezalar caydırıcı nitelikte olmalıdır.

İlgili belediyeler boşaltılmış metruk yerleri olabildiğince hızlı yıkmalı, barınma olanağı bırakmamalıdır.

Mülkiyet sahipleri evlerini kiralayacağı Suriyeli misafirlerden kimliklerini beyan eden belgelerini mutlaka istemeli eğer yok ise kayıt olmalarını şart koşmalıdır.

Sayıları oldukça artan Suriyeliler için sosyal konutlar inşa etmekte bir çözüm önerisi olabilir niteliktedir. TOKİ'nin Suriyeli misafirlerin yoğun bulunduğu illerde toplu konutlar yapması, iç savaş bitene kadar Suriyelilere tahsis edilmesi daha sonra ise kendi vatandaşımıza uygun fiyatlarla satışı yapılması önerilebilir. Bu şekilde Suriyeli misafirlerle ilgili birçok işlemde kolaylık sağlanmış olacaktır.

Mahalle muhtarlarıyla, Yabancılar Şube Müdürlükleri ve AFAD görevlileri arasında koordine sağlanarak ilimizdeki her mahalle ve sokaktaki kayıt dışı misafirlerden haberdar olunmalıdır.

Belediyelerin, İller Bankası tarafından dağıtılan Genel Bütçe Vergi Gelirleri Payı hesaplamalarında Gaziantep'te yaşayan Suriyeli misafirlerin sayısının da kent nüfusuna eklenerek hesaplanması ve Gaziantep'in Genel Bütçe Vergi Geliri payının artırılması sağlanmalıdır.

3.3. Sağlık alanındaki sorunlar ve çözüm önerileri;

Sorun: Suriyeli misafirlerin gelmesiyle ortaya çıkan sorunlardan en önemlilerinden biride sağlıktır. Savaş nedeniyle yiyecek, su, elektrik, yakacak veya tıbbi malzeme gibi temel gereksinimlere ulaşamayan yüz binlerce insan; açlık, hastalık ve yoksulluk içerisinde yaşam mücadelesi vermektedir. Kendi topraklarında süregelen iç savaş nedeniyle, yetersiz beslenme, temizlik için gerekli su ve arındırıcı ürünlere erişememe gibi nedenlerle ciddi sağlık sorunları yaşanmış ve ülkemize misafir olarak kabul edildiklerinde bu hastalıkları da beraberlerinde getirmişlerdir. Ancak giderek artan sayılarıyla kabul edilen Suriyeli misafirlerin sağlık bakımları için, yeterli sağlık kuruluşu ve insan gücünün olmaması, dil engeli ile karşılaşmaları, sağlık sigortasına sahip olmamaları, sosyal ve psikolojik stres gibi faktörler, sığınmacıların sağlık sorunlarını olumsuz etkilediği kadar buldukları toplumun da sağlığını olumsuz etkilemektedir. Sağlık hizmetlerinin, aşılama programlarının ve hastalıklardan korunmaya yönelik çalışmaların aksaması ile salgın etkileri artmaktadır. Örneğin, Suriye'deki olaylardan kaçıp Türkiye'ye sığınan Suriyeli misafirlerle, kızamık hastalığı yayılmaya başlamıştır. Türkiye'de 2012 yılında 349 kızamık vakası görülmüş ve bu sayının, Suriyeli

misafirlerin sayılarının artmasıyla 20' ye katlandığı belirtilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü; (DSÖ), Ürdün, Lübnan, Irak ve Türkiye'deki kamplarda kalan Suriyelilerde kızamık, verem ve çeşitli bulaşıcı deri hastalıklarına rastlandığına dikkat çekmektedir. Türk Tabipleri Birliği (TTB) de, Suriye' den gelen göçün, kızamık vakalarının yayılmasında etkili olduğu konusunda düşüncelerini açıklamıştır. Gaziantep'te ve Kilis'te Polio (çocuk felci) riskini ortadan kaldırmak amacıyla kapı kapı dolaşarak (Mopping-up) 0-59 aylık çocuklara aşılama yapılmıştır.

Misafirlerin neden olduğu bir başka sağlık sorunu ise; savaş ve bölgede yaşanan saldırılar sonucu oluşan yaralanmaların, kentte bulunan hastanelerdeki acil sağlık bakım hizmeti gereksinimini ve ameliyathanelerinin iş yükünü arttırmasıdır. Bunun sonucu olarak Gaziantep halkına sunulan sağlık hizmetleri aksamakta, buda halk arasında huzursuzluğa neden olmaktadır.

Öneri: Kent merkezlerinde yaşayan Suriyeli misafirlerin öncelikle Aile Sağlık Merkezlerinden yararlanmaları sağlanmalı, bu merkezler yardımıyla sağlık taramasından geçirilerek bulaşıcı hastalığı olanların tespit edilip ilgili birimlerde takip ve tedavileri sağlanmalıdır. Bu durum toplum sağlığı açısından oldukça önemlidir. Özellikle savaşta yaralanıp, ülkemize sığınmak zorunda kalan Suriyeliler için sınır bölgesinde Sahra Hastaneleri kurularak, kent merkezinde oluşacak tedavi yoğunluğunun önüne geçilmelidir.

Suriyeli misafirler arasında bulunan tıp doktorlarının bu hastanelerde istihdam edilmeleri, uluslararası alanda gönüllü doktorlara çağrı yapılarak bu hastanelerde görev almaları sağlanmalıdır. Ayrıca, misafirler arasında yeterli eğitim almamış olsalar bile özellikle kadın misafirlere hemşirelik eğitimi verilerek bu hastanelerde istihdamlarının sağlanması durumunda; sağlık alanında ki insan kaynağının arttırılmasında önemli bir adım atılmış olacaktır.

Kentin barındırdığı Suriyeli misafir sayısına göre kentte bulunan hastanelere doktor (özellikle kadın doğum ve çocuk hastalıkları gibi yoğun talep olan alanlarda) ataması yapılmalıdır. Aynı zamanda medikal araç ve destek ünitelerinin sayılarında da arttırılması gerekmektedir (ambulans, sedye, medikal malzemeler vs.).

Çalışan sağlık personelinin motivasyonu maddi ve manevi iyileştirilmelidir.

Çadır kentlerde sunulan sağlık hizmetleri, Sağlık Müdürlüğü'nün müteahhitlik hizmetleri satın alınarak özelleştirilebilir. Böylece hem hizmet kalitesi hem de hızında artış gözlenecektir.

Türk Eczacılar Birliğiyle bir protokol imzalanarak Suriyelilerin ilaçlarını muhtelif eczanelerden edinme imkanı sunulabilir.

SUT'ta (Sağlık Uygulama Tebliği) bazı değişiklikler yapılmalı ve genel tanımların detaylandırılması sağlanmalıdır. Ayrı hükümler getirilerek, savaş yaralıları hariç organ bağıışı ve nakli konularına kısıtlama getirilmelidir. Böylece olası bir organ ticaretinin önüne geçilebilecektir.

Ayrıca; olası bir kimyasal saldırıya karşı resmi devlet daireleri ve kamu kurumlarında alt yapı oluşturulmalı ve çalışanlara bilgilendirme seminerleri verilmelidir.

3.4. Sosyal sorunlar ve çözüm önerileri

Sorun: Suriyeli misafirlerin toplumla olan diyalogu tam anlamıyla sağlanamamıştır. Ülkemizin örf ve gelenekleri yeterince ifade edilememesinden kaynaklı bazı gerginlikler ve sıkıntılar vuku bulmaktadır. Yerel halkla Suriyelilerin entegrasyonunun yetersiz olması nedeniyle karşılıklı kötü algıların önüne istenilen düzeyde geçilememiştir.

Öneri: Kentimizde 3. yılını tamamlayan Suriyelilerin topluma entegrasyonu ivedilikle sağlanmalıdır. Tüm kurumlar kendi alanında sosyal projeler yaparak bu sürece yardımcı olmalıdır. Bu süreçte öncelikli olarak Suriyeli misafirler, Türkçe öğrenmeye teşvik edilmelidir.

Son dönemlerde meydana gelen bazı münferit olaylar neticesinde, yerel halkta Suriyelilere karşı artan olumsuz algıyı değiştirmek için Suriyeli misafirleri de kapsayan ve her iki halkın entegrasyonunu kolaylaştırıcı etkinlikler yapılmalıdır.

Ülkemizin kanunları ve kuralları, ilgili kurumlar tarafından belirli bir eğitim çerçevesinde, Suriyeli misafirlere anlatılmalıdır. Bu sayede, olası birçok suçun önüne geçilecektir.

Medya aracılığıyla, bölge halkında oluşan olumsuz algıyı gidermek amacıyla bilgilendirme yapılmalıdır.

3.5. Çevresel sorunlar ve çözüm önerileri

Sorun: Gaziantep, geride bıraktığımız 3 yılı aşkın sürede Suriyeli misafirlerin ihtiyaçlarını gidermeye ve insani yaşam koşullarını sağlamaya yönelik önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ancak gelinen noktada kaynakların sınırlılığı ve altyapı yetersizliği vb. nedenler ile daha büyük yatırımların yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Mülteci göçünün kent üzerinde, sağlık, temiz içme suyuna erişim, atık suların toplanması, katı atıkların bertarafı vb. alanlarda ciddi bir baskı yaratmaktadır. Örneğin; Gaziantep'in 2025 yılı projeksiyonlarında, mevcut su rezervlerinin yeteceği öngörülmüşse de, göçle gelen yaklaşık 300.000 Suriyeli misafirin -ki bu sayı Türkiye'de ve dünyada metropol kentlerin dışında kalan ortalama bir kent nüfusundan fazladır- Gaziantep'te ikamesi ile bugün kentte içme suyu sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu örneği, atık suların toplanması ve bertarafı, katı atıklar –ki çoğu inorganik atıklardır- için de çoğaltabiliriz.

Çözüm: Özellikle Belediye hizmetleri kapsamında ki çevresel sorunların giderilmesi için, Suriyeli misafirlerin yoğun olarak yaşadığı kentlere Genel Bütçe'den ayrılan payların, kent merkezlerinde yaşayan Suriyeli sayılarının göz önüne alınarak artırılması, Belediyelerimizin bu alanlarda ki çalışmalarını daha sağlıklı ve aksaksız yapabilmesi için önemli bir ekonomik destek sağlayacaktır.

3.6. Eğitim sorunları ve çözüm önerileri

Sorun: Eğitimin temel insani ihtiyaçlardan olduğu ve etkili insan yetiştirmede en önemli vasıta olduğu kuşkusuzdur. Eğitimin bu önemine karşın savaş, doğal afet ve benzeri durumlarda ilk ara verilen insani faaliyet olduğu da bir gerçektir. Türkiye'deki Suriyelilerin sığınma sürecinin uzaması, şimdiye kadar gündemde çok az yer bulan eğitim sorununun öne çıkmasına neden olmuştur.

Savaş öncesi Suriye'nin eğitim durumu, Birleşmiş Milletler raporuna göre, yetişkin nüfusun okuma yazma oranı 2005 yılında % 80,8, genç nüfusun okuma yazma oranı 2004

yılında % 92,5, ilköğretime kayıtlı nüfusun oranı kız ve erkek gruplarının her ikisi için de % 95'tir⁸. Ancak çatışmalar, Suriye'de eğitimi bitme noktasına getirmiştir. Çatışmalar nedeniyle Suriyelilerin sığındığı ülkelerde de eğitim çok güç şartlarda devam ettirilmeye çalışılmakta, çok sayıdaki Suriyeli öğrenci, eğitim imkânlarından mahrum kalmaktadır.

Öneri: Bugün Gaziantep'te eğitim sisteminin içinde olması gereken 60.000'e yakın çocuk bulunmaktadır. Ancak bu çocukların pek azı eğitim imkanlarına kavuşabilmektedir. Eğitimler çoğunlukla, Vakıflar, Dernekler, Özel Kurumlar ve Belediyelere ait toplam 18 merkezde verilmektedir. Ancak, bu merkezlerde eğitim gören Suriyeli çocuklar ile eğitim imkanlarına halen erişemeyen diğer çocukların, belirli bir müfredat içinde sistemli bir eğitim alma olanaklarının sağlanması ve gerekse sertifikalandırılması (diploma) için Milli Eğitim Bakanlığımızca bir an önce gerekli girişimlerin yapılması gerekmektedir.

Çocukların eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi, özellikle kamplar dışında kalabalık oldukları yerlerde Suriyeliler için okullar açılması ve Suriyeli eğitimcilere burada ders verme imkânının sağlanması, Suriyelilerin açtıkları okulların desteklenip resmîyet, denetim ve benzeri sorunlarının giderilmesi, öğrencilerin Türkçe öğrenmesine yönelik çalışmalar yapılması, yaşadıkları travmalara karşı öğrencilere psikolojik destek sağlanması, önerilmektedir.

3.7. Ekonomik sorunlar ve çözüm önerileri

Sorun: Başta Gaziantep olmak üzere, ülke genelinde yaşanan, Suriyeli çalışanların istihdamı ve istihdama ilişkin yasal düzenlemelerin olmayışı, işverenler ve yerel halkta tedirginlik oluşturmaktadır. Çalışma hayatındaki bu belirsizlik, bir çok işvereni sıkıntıya sokarken bazı işverenler ise yasal düzenlemelerin olmaması nedeniyle Suriyelileri çok düşük ücretle ve kötü çalışma koşullarında çalıştırmaktadır. Ayrıca çok ucuz iş gücü piyasası oluşturan Suriyeli misafirlerin, yerel halkın iş bulmasını güçleştirmesi, her iki halk arasında ciddi gerilimlere neden olmaktadır.

Öneri: Suriyelilere, göçü teşvik etmeyecek, iç barışı bozmayacak şekilde istihdam olanağı sağlanmalıdır. Suriyelilerin çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çok süratle hayata

⁸ Aydın, S. "Suriye Arap Cumhuriyeti Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi", 2009, s. 3-4, http://www.uekibb.org/raporlar/suriye_677111667.pdf Erişim: Eylül 2013.

geçirilmelidir. Her kurum kendi bünyesinde çalışan işçi sayısının %10'unu geçmeyecek oranda Suriyeli çalıştırabilmeli ve bu sayının üstüne kesinlikle çıkılmamalıdır. Suriyelilere ödenen maaş asgari ücretin altında olmamalı ve ülkemizde çalışan vatandaşlarımıza tanınan bütün sosyal haklardan faydalandırılmalıdırlar. Bu şekilde Suriyelilerin istihdamı ile ilgili hem işletmelerin hem de çalışanların mağduriyeti giderilmiş olacaktır.

İŞKUR bünyesinde, ilgili meslek odalarının atayacağı uzmanlar koordinasyonunda, çalışmak isteyen Suriyeli misafirlerin mahir oldukları sektörlerin belirlenerek ihtiyaç duyulan sektörlerle yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

4-Sonuç ve değerlendirme

Ülkemiz, zulüm gören ve kendisine sığınan Suriye halkına kucak açmış ve misafir etmiştir. Ancak 2011 yılından buyana, Suriye'de devam eden iç karışıklık ve bağlı olarak yaşanan kitlesel göç dalgaları, ülkemize sığınan Suriyeli sayısında ciddi bir artışa neden olmuştur. Yoğun göç alan şehirlerin başında ise Gaziantep gelmektedir. Bugün, kentimize gelen Suriyeli misafirlerin sayısı, Avrupa şehirleri ile karşılaştırıldığında, orta ölçekte bir kent nüfusuna eşdeğer bir sayıya ulaşmıştır.

Bu durumun en temel sebebi; Gaziantep'in sanayileşmede kazandığı ivme, hızlı gelişme profili ve sahip olduğu potansiyellerin, kentimizi, ülkemize sığınan Suriyeli misafirler için yaşanabilir ve cazip kılmasıdır. Bu durum, kentimizde bir çok alanda çeşitli zorluklar ve sorunlara neden olmaktadır.

Sonuç olarak, Suriye'deki iç karışıklıklar sebebiyle yaşanan kitlesel nüfus hareketi, sadece hukuki bir sorun oluşturmayıp aynı zamanda, sosyal, ekonomik, mali, ticari ve özellikle güvenlik boyutunda da ciddi sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle, uluslararası hukuktan doğan yükümlülükler ve iç hukukta oluşturulmaya çalışılan yapısal düzenlemeler, tüm bu unsurlar dikkate alınarak özenle ele alınmalı ve gerekli düzenlemelerin hızla hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Gaziantep Kent Konseyi Yürütme Kurulu